

Оксана ТЕРЛЕЦЬКА, Леся КУШНІР, Уляна МАРТИНЮК, Мар'яна БАГРІЙ

НАУКОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЬКОГО ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ

Проаналізовано головні поняття розвитку міського туризму й екологічного міського туризму. Показано, що такі види сучасного туристичного бізнесу, попри його стрімкий розвиток, потребують чіткого наукового обґрунтування, що забезпечить йому впорядкованість й спрямоване оптимізування. Поряд з такими суто туристичними ресурсами як атрактивність, історична цінність, естетична привабливість, пізнавальність суттєвим моментом є екологічна безпека туристичних груп і індивідуальних туристів. Це взаємодоповнювальні чинники, які не лише сприяють розвитку міської туристичної діяльності, а й забезпечують його оптимізовану безпеку.

Ключові слова: міський туризм, екологічний міський туризм, міські туристичні ресурси, екологічна безпека туристів.

Постановка науково-практичної проблеми. Міський туризм належить до таких туристичних напрямів, які найбільш інтенсивно розвиваються в сучасному суспільстві. Загалом поняття «міський туризм» (від англ. «City tourism», нім. «Stadt tourismus») належить до відносно нових. Його концепція сформувалась у світовому туризмі в кінці ХХ ст. завдяки напрацюванням німецьких вчених Л. Гартмута, Г. Нойєнфельдтуга, О. Розе (1980–1990-х рр.). Так, наприклад словник Л. Гартмута (1997) визначає міський туризм, як «короткострокове (найчастіше 1–4 дні) відвідування міста з такою метою: зацікавленість історією та культурою міста; участь у різних заходах; купівля різноманітних товарів. Часто таке відвідування здійснюється у вигляді екскурсії на вихідних і може відбуватись як індивідуально, так і групою, тобто як організовано (через тур фірми і з екскурсоводами), так і самостійно».

Інтенсивний розвиток міського туризму викликав появу ланки відповідних проблем. Головними з них є:

- визначення реальної місткості розвитку туризму для кожного індивідуального міста з врахуванням наявних туристичних ресурсів;
- оцінка міської інфраструктури орієнтованої на задоволення розвитку туристичної індустрії;
- виявлення привабливих туристичних об'єктів у межах міста та доступності до них туристичних груп;
- виявлення якості міського середовища відповідно до планованого перебування туристичних груп (екологічна безпека).

Актуальність і новизна дослідження. Зростаюча інтенсивність розвитку міського туризму на теренах України, а також інтенсифікація розвитку супутніх галузей господарства, робить наукові напрацювання в ракурсі обґрунтування оптимізації такої складової туристичної індустрії надзвичайно актуальними. При

цьому виникають певні складові такої актуальності, які пов'язані з структурою міської туристичної діяльності. До неї належать наукові напрацювання, які спрямовано розкривають можливості розвитку туристичної діяльності в конкретному місті, від суто кількісних показників інтенсивності можливих туристичних потоків до забезпечення їх якості, зокрема екологічної безпеки.

Як наслідок актуальність і новизна таких досліджень отримує цілісний вираз, де кожна складова характеризується власним структурно орієнтованим місцем і доповнює інші складові.

Зв'язок теми статті з важливими науково-практичними завданнями. Наукові основи обґрунтування розвитку міського туризму на сучасному етапі розвитку туристичної індустрії належать до важливих елементів, які спроможні забезпечити його оптимізованість відповідно до індивідуальних умов кожного міста. Як наслідок, реалізуються оптимальні грошові потоки, людські ресурси, підготовка відповідних спеціалістів, корегуються транспортні потоки, а також стимулюються додаткові заходи щодо визначення й оптимізації екологічного середовища міст.

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. На сьогодні розвитку міського туризму присвячені праці Гладкова О.В., Іщука С. І., Гартмута Л., Смірнова І. Г., Кульчицької А. та ін. Більшість із цих наукових праць орієнтовані на аналіз інтенсифікації туристичних потоків у великих містах України. Розкривається їх зовнішня орієнтованість як у межах України, так і з боку інших держав. Значну увагу приділяють розробкам необхідності покращення культурного, історичного, пізнавального середовищ, які б сприяли зацікавленості туристичних груп. Такий підхід сприяв виявленню сукупності проблемних ситуацій і необхідності розробки заходів щодо їх нівелювання.

Викладення основного матеріалу. Як

вважає І.Г. Смірнов, ресурсною базою міського туризму необхідно вважати культурно-пізнавальні події і бізнес ресурси для розвитку туристичної діяльності в містах і заохочення цим туристичних потоків. Сам феномен міського туризму є комплексним туристичним видом, який ґрунтується на культурно-історичній та архітектурній специфіці міст, їхніх кліматичних і природних особливостях, які визначають можливості міст щодо лікувально-оздоровчого та рекреаційного туризму. Крім того, значну роль відіграють високий рівень розвитку і глибокої диверсифікації суспільно-економічного життя міст та пропозиція суспільних і комерційних товарів та послуг (різноманіття інформаційно-ділових, торгових, навчальних, комунікаційних та розважальних послуг).

Отже, вважають, що міський туризм це: а) діловий туризм; б) шопінг туризм; в) туризм пов'язаний з певними подіями (відвідування різноманітних суспільних, культурних або спортивних заходів); г) пізнавальний туризм (наприклад відвідування пам'ятних місць, пам'ятників, музеїв тощо); д) паломницький туризм; е) освітній туризм; ж) медичний туризм; з) екстремальний туризм зокрема паркур, зацепінг, диггерство, руфтинг, роуп-джампінг і т. ін.) [2, с. 15].

Усі перераховані види міського туризму головню розраховані на групи туристів. При цьому вони перебувають на окремих туристичних об'єктах від кількох десятків хвилин до кількох годин. За такого часу актуальним стає екологічний стан середовища в межах якого перебуває той або інший туристичний об'єкт. Таке екологічне середовище як зовнішнє середовище, вплив якого здійснюється через забруднення, яке транспортується повітряними і водними трансграничними потоками, а також накопичується внаслідок місцевих чинників, щодо забезпечення туристичної діяльності поділяється на два види: пейзажне й забруднення атмосфери. Перше може не здійснювати негативний вплив на здоров'я туристів, але воно створює певний зовнішній ефект сприйняття навколишнього середовища відповідного туристично значимого об'єкта. Так, наприклад, наявність звалищ побутових відходів, які вчасно не вивезли, створює чітке негативне ставлення туристів і до самого туристично значимого об'єкта.

До другого виду належить забруднення атмосфери по трасах переміщення міських туристичних потоків різноманітними хімічними сполуками, які перевищують ГДК або радіаційне забруднення відповідних місць. Середовище з такими характеристиками не

мають візуального впливу на туристів але багато з них починають поступово реагувати на такий стан середовища поганим самопочуттям, різноманітними розладами тощо.

Оскільки будь-який туристичний продукт повинен сформувати у відвідувачів перцепційний вигляд міста, то стан екологічного середовища туристичних зон тут відіграє найважливішу роль.

Узагальнений продукт міського туризму значною мірою спирається на наданнях туристам можливості отримання нових знань і вражень, нового досвіду в ознайомленні з історичними й сучасними особливостями міста, а також спілкування з його мешканцями. Тут виникає інша ситуація, пов'язана з екологічним станом міста. Мешканці міста добре знайомі (часто на побутовому рівні) з екологічним станом району в якому вони мешкають та працюють і повідомляють про це туристів, найчастіше з метою комусь конкретному розповісти про наболіле або таким чином привернути до певних екологічних проблем увагу широкого кола людей.

Оскільки за І.Г. Смірновим міський туризм необхідно вважати унікальним феноменом сучасної урбаністичної цивілізації, який їй іманентно притаманний, а отриманий досвід найчастіше застосовується в ділових контактах, комунікаціях, професійному житті з метою саморозвитку та самоосвіти не лише туристів, а й тих хто з ними безпосередньо контактує, то не останнє місце тут належить екологічним питанням. Тобто самі екологічні питання й проблеми можуть бути об'єктом туристичної діяльності в межах міст. Так наприклад значні відвальні комплекси й кар'єри Криворіжжя як приклад негативного ставлення людини до навколишнього середовища вже тривалий час з успіхом виконують атрактивну туристичну роль.

Більш того саме розвиток міського туризму може забезпечити фінансуванням певні екологічні міські проблеми. Так наприклад щодо Львова, то витрати одного туриста за час перебування в місті (показники за 2016 рік) складають 120, 60 євро, витрати на родину (двоє дорослих і дитина) – 264, 86 євро, при цьому іноземні туристи традиційно залишають у місті більше 217, 18 євро, а внутрішні туристи витрачають значно менше – в середньому 136, 01 євро [6, с. 3].

Отже екологічний стан безпосередньо приймає участь у формуванні туристичного бренда міста. З погляду розвитку туристичної індустрії бренд будь-якого міста намагається перейти до стадії потужного й «розкрученого».

Тут у якості брэнда міста розуміється цілісний комплекс ознак, який містить унікальні, оригінальні характеристики міста, а також пізнавальні уявлення, сприйняття, які надають можливість ідентифікувати місто для будь-якої цільової туристичної групи. У широкому значенні в якості цільової групи, або аудиторії брэнда будь-якого міста приймають інвесторів, підприємців, туристів а також самих мешканців міста. При цьому вважають, що якщо природа або історія не сприяли унікальності й привабливості території міста, то її мешканці мають можливість відшукати або створити їх і таким чином сформувати необхідний набір сприйняття. Тобто переконавши навколишній світ у неповторності й знаковій атрактивності (привабливості) регіону, міста або навіть сільського району [1, с. 38; 9, с. 24].

Отже, брэндинг міст щодо розвитку в ньому туристичної індустрії – це багатофакторне явище, яке залежить як від наявної природної, історичної та архітектурної його привабливості так і від наявного в ньому сприятливого екологічного стану, який в свою чергу виступає в якості екологічного підґрунтя й загального екологічного фону (необхідний фон, що створює природне середовище поза яким неможливо розглядати екологічний ефект антропогенного впливу [5, с. 115], спрямованого на забезпечення комфортних екологічних умов (природні умови, які впливають на життя, здоров'я, виробничу і невиробничу діяльність людей [3, с. 16] для туристів)).

Безумовно, для туристів, які відвідують місто надзвичайно важлива наявність різноманітних туристичних об'єктів. Враховуючи те, що на сьогодні існує значна кількість видів туризму, зокрема міського, що головню залежить від мети туристичної діяльності (рекреаційна, оздоровча, спортивна, пізнавальна, подієва тощо), виокремлюють загальні чинники розвитку туризму на тій чи іншій міській території. До таких належать: наявність рекреаційних ресурсів (об'єкти природного та історико-культурного середовища, які можуть бути використані для організування рекреаційної діяльності) [8, с. 217]; наявність різноманітних туристичних об'єктів історичного, архітектурного та ін. планів; розвинена інфраструктура міста (об'єкти готельно-ресторанного бізнесу, розважальні і торгові центри, сучасні транспортні вузли і шляхи сполучення); наявність інформаційної бази; стан екологічної та загальної безпеки [15, с. 6; 14, с. 17].

Екологічна безпека міського середовища – це стан певної ділянки міста, яка виключає шкідливий вплив, або його загрозу мешканцям

та відвідувачам, що створюються антропогенними або природними впливами, відповідають формуванню природно-культурного середовища, яке відповідає санітарно-гігієнічним, естетичним і матеріальним потребам.

Оцінка екологічної безпеки середовища туристично привабливих міських територій повинна бути обов'язковою складовою брэнду міста, який розробляється з метою отримання наступних результатів: покращення соціально-економічного й культурного розвитку міста; розвиток усіх форм бізнесу в місті; розвиток туризму; заохочення інвестиційної діяльності; участь у програмах загальнодержавного й регіонального розвитку; участь у програмах міжнародної співпраці [12, с. 43].

Загалом екологічна безпека недаремно належить до провідних, які лімітують розвиток туристичної діяльності в містах. Це фон середовища з аналізу якого повинно починатись будь-яке туристичне планування міського туризму. Саме тому в основі такої діяльності має бути відповідне екологічне зонування території міста, яке сприймають як розчленування території на зони з різним екологічним призначенням або з різним антропогенним впливом. Так, у містах виділяють зони: проживання, промислова, зелена, санітарно-захисна, рекреаційна. Таке зонування посилюється наявною екологічною оцінкою всіх зон, яка головню спрямована на екологічну безпеку як мешканців міста, так і його відвідувачів, зокрема туристів.

Спираючись на те, що Експерти Організації Об'єднаних Націй прогнозують, що до 2050 року 70% населення світу буде урбанізовано і відповідно подорожувати буде до інших відмінних від свого постійного місця проживання міст – тобто в інші міста [11, с. 53], можемо зауважити, що напрацювання в сфері розвитку міського туризму загалом і окремих міст зокрема має широку перспективу. Так дослідники Ганич О., Гаталяк О. розглядають туризм у містах (урботуризм) як вид спеціалізованого туризму з культурно-пізнавальною, розважальною, діловою, лікувально-оздоровчою метою, що ґрунтується на комплексному використанні ресурсів міста. У цьому аспекті здорова екологічна ситуація туристично значимих ділянок міста також належить до його ресурсів, зокрема туристичних.

Необхідно зауважити, що основою розвитку міського туризму є власне відповідні ресурси. Слово «ресурс» має два значення, кожне з яких може бути використане під час створення складного терміна туристичний ресурс. Це може бути: 1) запас чогось; або 2)

засіб, який використовують під час певної діяльності. Незалежно від того, в якому значенні вжити це слово, воно може бути поширене або тільки на об'єкти природного й культурного походження, які приваблюють відвідувачів, і заради споживання яких, власне, і прибувають відвідувачі, тобто тільки на туристичні атракції, чи приваби (те, що приваблює), або не тільки на згадані атракції, але й на все те, що можуть використати відвідувачі для задоволення своїх потреб, перебуваючи в місці відвідування (що можна об'єднати в терміні інфраструктура) [4, с. 145].

Туристичні ресурси загалом належать до такого наукового напрямку як ресурсна екологія (обґрунтовано американським екологом К. Уаттом у 1973 р.) – це напрям екології, який ґрунтується на положенні про те, що навколишнє середовище є сукупністю взаємодіючих змінних ресурсів: простору, часу, речовини, енергії та різноманіття. Тут безпосередньо екологічні ресурси тлумачаться як сукупність компонентів і факторів, які утворюють середовище й забезпечують екологічну рівновагу певній природній територіальній системі [7, с. 428]. Американський еколог Кеннет Ватт вважає, що екологічні ресурси – це все те, що забезпечує організму і суспільству можливість підтримувати швидкість перетворення енергії на оптимальному рівні, що існує п'ять мінливих ресурсів: простір, час, речовина, енергія і різноманітність.

Найбільш актуальною складовою туристичного екологічного ресурсу є хімічний або фізичний (або й те й інше) вплив середовища на туристів. Його якість безпосередньо впливає на якість туристичного продукту. Зауважимо, що відповідно до Закону України «Про туризм», «туристичний продукт» – попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо). Відповідно до цієї дефініції, туристичний продукт охоплює також інфраструктуру. Однак аналіз вживання терміну туристичні ресурси в Законі дає підстави для відкидання тлумачення туристичних ресурсів як інфраструктури. У Законі терміном туристичні ресурси позначено саме туристичні атракції, приваби та якість середовища [7, с. 428].

На думку О.О. Фастовець, з погляду

організації існує два різновиди міських турів: стаціонарні тури – з перебуванням туристів в одному місті, туристському центрі; маршрутні тури – відвідання кількох міст і центрів пам'яток, вибудоване у вигляді маршруту подорожі. Тобто поняття «міський туризм» у такому тлумаченні значно розширює свої межі й можливості.

На п'ятому Глобальному Саміті з міського туризму, який відбувся 1–2 листопада 2016 р. за підтримки Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО) в місті Луксор (Єгипет), керівники багатьох міст і країн, міністри та мери обговорили сучасні проблеми розвитку міст і зокрема урбаністичного туризму. Підсумковий документ саміту, складений спеціалістами провідних туристичних країн і міст, обґрунтував конкретні інструменти керування міським простором, що надає можливість створити його дійсно цікавим і туристично привабливим та, водночас, комфортним для проживання мешканців. При цьому плани стійкого розвитку міст мають передбачати розподіл отриманих від туризму прибутків на інноваційні проекти покращення міського середовища, а також збереження культурної спадщини й навколишнього середовища [4, с. 144–147]. Знову таки якість навколишнього середовища в туристичних містах визнається одним з пріоритетних чинників. Це один з головних ресурсів для розвитку міської туристичної індустрії.

Так, наприклад, на сьогодні в місті Дрогобич існує (експлуатується) понад двадцять туристичних об'єктів. Досить умовно їх можна поділити на історично, промислово й архітектурно бузинникові, сакральні й паркові. Сконцентровані вони у чотирьох урболандшафтних системах. Відповідно це диференціює екологічний вплив на ці об'єкти.

Найщільніше розташування туристичних об'єктів у центральній частині Дрогобича в межах центру ділової, громадської та торгівельної діяльності з різноповерховою забудовою на терасованих схилах (рис. 1) [10, с. 159];

Проведене екологічне оцінювання території Дрогобицької урбосистеми й розроблення оптимізаційних заходів щодо розвитку туристичної діяльності дали підставу зробити такі висновки:

– у якості оцінки екологічного стану розвитку туристичної індустрії в межах будь-якої урбосистеми доцільно розуміти визначення ступеня кількісної і якісної зміни урболандшафтів під впливом туристичної діяльності, а також функціонування господарства міста, що впливає на якість перебування туристичних груп, екологічна якість транспортних магіст-

релей, тощо, з метою розроблення оптимізаційних заходів щодо забезпечення екологічної

безпеки туристів;

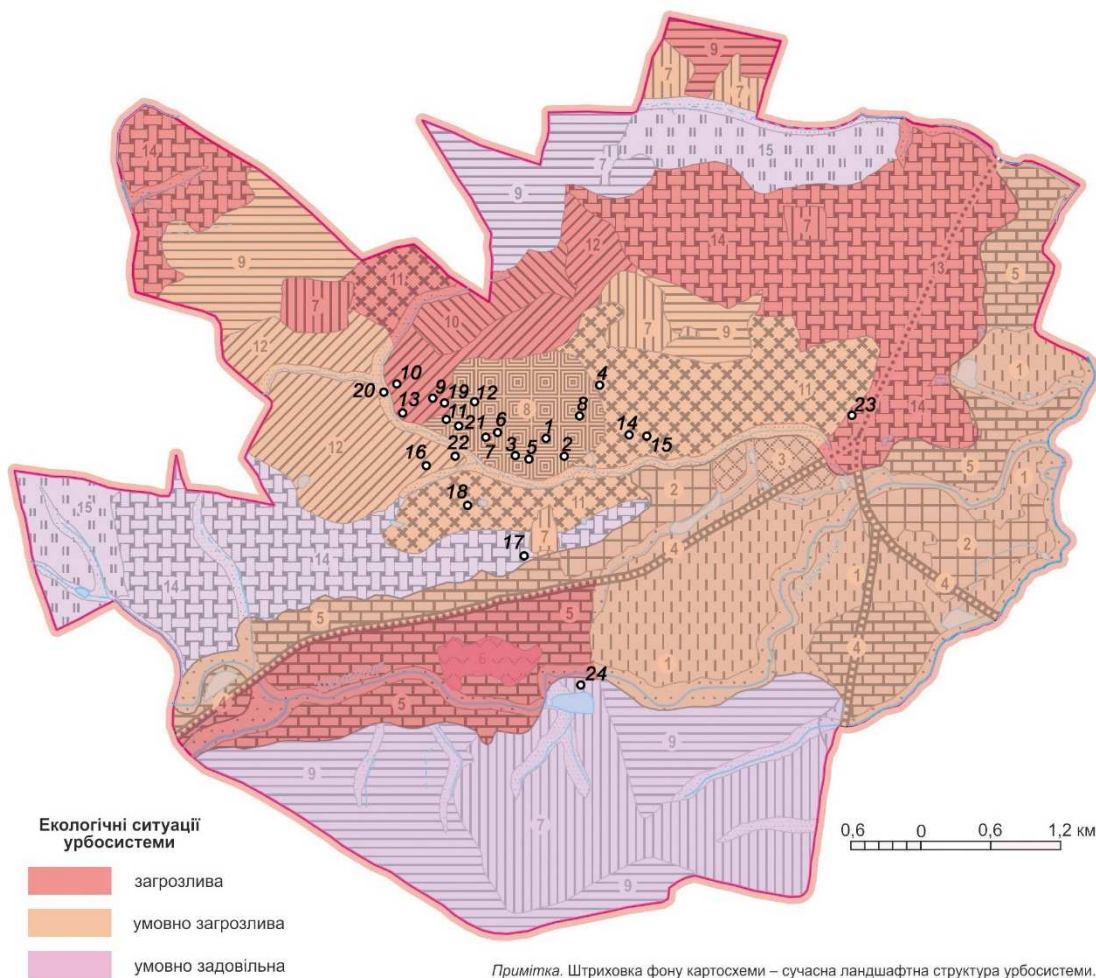

Рис. 1. Розміщення туристичних об'єктів у межах урболандшафтних систем Дрогобича

– аналізуючи ландшафтну картосхему міста Дрогобич, зауважимо, що вона практично не залежить від туристичного зонування міста. Так, найбільш туристично навантажені ділянки з умовно-загрозливою екологічною ситуацією належать до зони, прилеглої до адміністративно-культурного центру міста із забудовами без присадибних ділянок на вододілах межиріч (вул. Трускавецька, вул. Горішня Брама); окраїн із розрідженими забудовами із значними за площами присадибними ділянками на слабонахилених схилах південної експозиції (вул. Самбірська, вул. П. Орлика); зони залізничної дороги. Водночас у першому випадку (вул. Трускавецька, вул. Горішня Брама) умовно-загрозлива ситуація за екологічним станом може бути пояснена наявністю значної за інтенсивністю автомобільної вузлової структури (вул. Стрийська, вул. Грушевського), у другому (вул. П. Орлика) – діяльністю тут доволі потужного Українсько-Канадського деревообробного товариства з обмеженою відповідальністю, а також постійної стоянки велико-

вантажних автомашин «ЗахідУкртранс». У південно-східній підзоні певний негативний вплив на екологічний стан здійснюють підприємства «Бистрицякерамік», «Рембуд» та ТМ «Раневицькі ковбаси». Крім того, тут розміщена значна кількість різноманітних дрібних підприємств. Зона з умовно-задовільною ситуацією щодо екологічних показників неначе перерізає Дрогобич практично посередині зі сходу на захід і з північного заходу на південний схід. Вона пов'язана з основними автомагістралями міста. Зона із задовільною екологічною оцінкою найбільш потужна за площею й становить головний екологічний фон. Врахування такої екологічної ситуації дозволить спрямувати зусилля щодо її покращення, а також обмеження або ж розширення можливих туристичних потоків [10, с. 149];

– оцінювання екологічної якості атмосферного повітря в зонах автотрас щодо вмісту СО свідчить, що найбільш високі показники простежуються в центральній частині міста та на його крайній південній околиці (вул.

Мазепи, вул. Бориславська, вул. Трускавецька). Це, передусім, пов'язано з найбільш інтенсивним рухом транспорту в центрі міста й поганим станом дорожнього покриття. Цю зону оточує зона із середнім за інтенсивністю забрудненням. Зона зі слабким забрудненням - переважно на периферії міста (кінець вілиці Самбірської, та П. Орлика). Особливістю такого розміщення є те, що зони інтенсивного й середнього забруднення неначе зсунуті на північ, що пов'язано з наявністю тут основних за потужністю пересування автомобілів автотрас. Врахування цього чинника дозволяє орієнтувати головні туристично-транспортні потоки за найменш загрозованими маршрутами [10, с. 150];

– найбільш загрозована екологічна ситуація властива північним і південним районам міста, що межують із його центральною частиною. Практично вся центральна зона зі сходу на захід умовно- екологічно загрозована. Лише окраїни міста мають умовно-задовільні екологічні характеристики. Для виправлення цього потрібно привести автошляхи до нормального стану. При цьому докорінно зміниться сама схема екологічної оцінки: буде наближеною до картосхеми оцінки урбоземів Дрогобича за сукупністю хімічних сполук. Очевидно, що негативна екологічна ситуація пов'язана з діяльністю потужних підприємств міста. На сьогодні наявні туристичні потоки у цій зоні потребують найбільших обмежень;

– у межах виявленого загрозового екологічного стану Дрогобицької урбосистеми потрібно здійснити заходи щодо екологічного інспектування окремих підприємств, відносно охорони водних ресурсів міста (призупинення їхньої будь якої експлуатації до повного очищення), покращення стану ґрунтів та комплексних зелених зон. Це дозволить оптимі-

зувати розвиток міського туризму з врахуванням реальних екологічних ситуацій і забезпечення для туристичних груп екологічної безпеки;

Висновки. Міський туризм і його складова міський екологічний туризм належать до найбільш перспективних туристичних напрямів. Поряд з їх спонтанним розвитком виникає необхідність наукового осмислення такої діяльності, що сприятиме напрацюванню необхідних законодавчих рішень. На сьогодні йдуть дискусії щодо визначення головних понять розвитку міського туризму таких як безпосередньо міський туризм, екологічне середовище розвитку міського туризму, екологічна безпека розвитку міського туризму, туристичний екологічний ресурс тощо.

Загалом перспективність такого туристичного напрямку не викликає сумнівів, а наукове підґрунтя, яке спроможне оптимізувати такий туристичний розвиток є необхідним і вчасним його довершенням у сьогоднішні.

Перспективи використання результатів дослідження. Викладені в статті дослідження спонукають до вдосконалення оптимізації розвитку міського туризму в будь-якому місті України. При цьому виокремлення головних проблемних ситуацій сприяє спрямуванню зусиль саме на них, що значно може скоротити часові й грошові ресурси під час планування розвитку туристичної індустрії у містах. Такі підходи дозволяють оптимізувати міське планування в галузі розвитку туристичної діяльності.

Оскільки представлені в статті наукові напрацювання є значною мірою узагальненими, то вони можуть бути використані під час розробок розвитку туристичної індустрії у будь-якому місті України.

Література:

1. Беловодская А. А., Гайдабрус Н. В. Теоретико-методические основы создания бренда города. Маркетинг и менеджмент инноваций. 2012. №1. С.35-43.
2. Гладкий А.В. Сущность и теоретические основы формирования городского туризма. Туризм и гостеприимство: вчера, сегодня, завтра: материалы III междунар. науч.-практ. конф. Черкасы: Издатель О.М.Третьяков, 2016. С.14-16.
3. Гриневецкий В. Т., Шевченко Л. М. Про основні поняття еколого-ландшафтознавчих досліджень. Український географічний журнал. 1993. № 2. С. 13 - 19.
4. Дуцяк І.З., Теребух А.А. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. № 7. 2016. С. 144-147
5. Исаченко А. Г. Введение в экологическую географию: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2003. 192 с.
6. Кульчицкая А. Новые тенденции отдыха туристов во Львове [электронный ресурс]. Режим доступа: <http://city-adm.lviv.ua/news>
7. Мусієнко М. М., Серебряков В. В., Брайон О. В. Екологія. Охорона природи: словник-довідник. Київ: Т-во Знання, КОО, 2002. 550 с.
8. Назарук М. М. Соціальна екологія: взаємодія суспільства і природи. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка. 2013. 348 с.
9. Соскин О. И. Брендинг городов: опыт стран Вышеградской группы для Украины. Москва: Изд-во «Институт трансформации общества», 2011. 80 с.
10. Терлецька О.В. Геоекотуристичний стан та екотуристичні перспективи Дрогобицької урбосистеми. Монографія. Львів. «Простір-М». 2020. 205 с.
11. Global Report on City Tourism – Cities 2012 Project. AM Reportnesix. – Madrid, 2012. 53 p.
12. Dictionary of Trevel. Tourism and Hospitality. Ed.S.Medlik. London: Butterworth-Henemann Ltd., 1993. P.43.

13. Hartmut L. Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie / L. Hartmut. Munchen: Braunschweig, 1997. 125 p.
14. Koester Ch. Stadttourismus in Barcelona und Madrid unter besonderer Berücksichtigung der Deutschen Reisenden [электронный ресурс]. Режим доступа: <http://Kups.ub.uni-koeln.de/>.
15. Neuenfeldt H., Rose O. Stadttourismus als Wirtschaftsfaktorin Aachen [электронный ресурс]. Режим доступа: www.geogr.uni-goettingen.de/; KluckD.

References:

1. Belovodskaya A.A., Gaidabrus N.V. Theoretical and methodological foundations of creating a city brand. Marketing and innovation management. 2012. №1. P.35-43.
2. Gladky A.V. The essence and theoretical foundations of urban tourism. Tourism and hospitality: yesterday, today, tomorrow: materials of the III International. scientific-practical conf. Cherkasy: Publisher O.M Tretyakov, 2016. P.14-16.
3. Grinevetsky V.T., Shevchenko L.M. On the basic concepts of ecological and landscape research. Ukrainian Geographical Journal. 1993. № 2. S. 13 - 19.
4. Dutsyak I.Z., Terebukh A.A. Scientific Bulletin of the International Humanities University. № 7. 2016. S. 144-147.
5. Isachenko A.G. Introduction to ecological geography: textbook. allowance. St. Petersburg: St. Petersburg Publishing House. University, 2003. 192 p.
6. Kulchitskaya A. New trends in the rest of tourists in Lviv [electronic resource]. Access mode: <http://city-adm.lviv.ua/news>.
7. Musienko M.M., Serebryakov V.V., Brion O.V. Ecology. Nature protection: dictionary-reference book. Kyiv: T-vo Znannia, KOO, 2002. 550 p.
8. Nazaruk M.M. Social ecology: the interaction of society and nature. Lviv: LNU named after Ivan Franko. 2013. 348 p.
9. Soskin O.I. Branding of cities: the experience of the Visegrad countries for Ukraine. Moscow: Institute for Transformation of Society Publishing House, 2011. 80 p.
10. Terletska O.V. Geoeological condition and ecotourism prospects of Drohobych urban system. Monograph. Lviv. "Space-M". 2020. 205 p.
11. Global Report on City Tourism – Cities 2012 Project. AM Reportnesix. – Madrid, 2012. 53 p.
12. Dictionary of Trevel. Tourism and Hospitality. Ed.S.Medlik. London: Butterworth-Henemann Ltd., 1993. P.43.
13. Hartmut L. Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie / L. Hartmut. Munchen: Braunschweig, 1997. 125 p.
14. Koester Ch. Stadttourismus in Barcelona und Madrid unter besonderer Berücksichtigung der Deutschen Reisenden [электронный ресурс]. Режим доступа: <http://Kups.ub.uni-koeln.de/>.
15. Neuenfeldt H., Rose O. Stadttourismus als Wirtschaftsfaktorin Aachen [электронный ресурс]. Режим доступа: www.geogr.uni-goettingen.de/; KluckD.

Аннотация:

А. В. Терлецкая, Л.П. Кушнир, У.А. Мартынюк, М.В. Багрий. НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ ГОРОДСКОГО ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА

Проанализированы основные понятия развития городского туризма и экологического городского туризма. Показано, что такие виды современного туристического бизнеса, несмотря на его стремительное развитие, требуют четкого научного обоснования, что обеспечит ему упорядоченность и направленную оптимизацию. Наряду с такими чисто туристическими ресурсами как атрактивность, историческая ценность, эстетическая привлекательность, познавательность существенным моментом является экологическая безопасность туристических групп и индивидуальных туристов. Это взаимодополняющие факторы, которые не только способствуют развитию городской туристической деятельности, но и обеспечивают его оптимизированную безопасность. Городской туризм и его составляющая городской экологический туризм относятся к наиболее перспективных туристических направлений. Наряду с их спонтанным развитием возникает необходимость научного осмысления такой деятельности, что будет способствовать наработке необходимых законодательных решений. Сегодня идут дискуссии по определению основных понятий развития городского туризма как непосредственно городской туризм, экологическая среда развития городского туризма, экологическая безопасность развития городского туризма, туристический экологический ресурс и тому подобное. В общем перспективность такого туристического направления не вызывает сомнений, а научную основу, которое способно оптимизировать такой туристический развитие является необходимым и своевременным его довершением в настоящем. Изложенные в статье исследования побуждают к совершенствованию оптимизации развития городского туризма в любом городе Украины. При этом выделение главных проблемных ситуаций способствует направлению усилий именно на них, что значительно может сократить временные и денежные ресурсы при планировании развития туристической индустрии в городах. Такие подходы позволяют оптимизировать городское планирование в области развития туристической деятельности. Поскольку представлены в статье научные наработки в значительной степени обобщенными, то они могут быть использованы во время разработок развития туристической индустрии в любом городе Украины.

Ключевые слова: городской туризм, экологический городской туризм, городские туристические ресурсы, экологическая безопасность туристов.

Abstract:

O.V. Terletska, L.P. Kushnir, U.A. Martyniuk, M.V. Bahriy. SCIENTIFIC PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF CITY ECOLOGICAL TOURISM

The main concepts of urban tourism development and ecological urban tourism are analyzed. It is shown that such types of modern tourist business, despite its rapid development, need a clear scientific basis that will ensure its orderliness and targeted optimization. Along with such purely tourist resources as attractiveness, historical value, aesthetic appeal,

recognizability, the ecological safety of tourist groups and individual tourists is an essential point. These are complementary factors that not only contribute to the development of urban tourism, but also ensure its optimized safety.

Urban tourism is one of the most intensive tourist destinations in modern society. In general, the concept of "city tourism" is relatively new. Its concept was formed in world tourism in the late twentieth century, thanks to the work of German scientists L. Hartmut, G. Neuenfeldt, O. Rose (1980-1990). For example, L. Hartmut's dictionary (1997) defines urban tourism as "a short-term (usually 1–4 days) visit to a city with the following purpose: interest in the history and culture of the city; participation in various events; purchase of various goods. Often such a visit is carried out in the form of a weekend excursion and can take place both individually and in groups, ie both organized (through a tour of the company and with guides), and independently.

The growing intensity of the development of urban tourism in Ukraine, as well as the intensification of the development of related industries, makes scientific developments in the perspective of justifying the optimization of such a component of the tourism industry is extremely relevant. At the same time, there are certain components of such relevance that are related to the structure of urban tourism. It includes scientific developments that aim to reveal the possibilities of tourism development in a particular city, from purely quantitative indicators of the intensity of possible tourist flows to ensure their quality, including environmental safety.

As a result, the relevance and novelty of such studies is a holistic expression, where each component is characterized by its own structurally oriented place and complements other components.

Urban tourism and its component urban ecological tourism are among the most promising tourist destinations. Along with their spontaneous development, there is a need for scientific understanding of such activities, which will contribute to the development of the necessary legislative solutions. Today there are discussions on defining the main concepts of urban tourism development such as urban tourism itself, the ecological environment of urban tourism development, ecological safety of urban tourism development, tourist ecological resource, etc.

In general, the prospects of such a tourist destination are beyond doubt, and the scientific basis that can optimize such tourism development is a necessary and timely completion of it today.

The researches presented in the article encourage to improve the optimization of urban tourism development in any city of Ukraine. At the same time, the identification of the main problem situations contributes to focusing on them, which can significantly reduce time and money resources when planning the development of the tourism industry in cities. Such approaches allow to optimize urban planning in the field of tourism development.

Since the scientific developments presented in the article are largely generalized, they can be used in the development of the tourism industry in any city of Ukraine.

Key words: urban tourism, ecological city tourism, urban tourist resources, ecological safety of tourists.

Надійшла 13.04.2021р.

УДК 338.485:332.146-025.27(477.43)

DOI:<https://doi.org/10.25128/2519-4577.21.1.15>

Олеся ДОЛИНСЬКА

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Розвиток туризму в регіоні залежить від формування ринку послуг та удосконалення інфраструктури, створення туристичних кластерів. Туристичний потенціал Хмельницької області охоплює у себе об'єкти природно-заповідного й історико-культурного фондів, ще не задіяних у туристичній діяльності. Вони є основою для формування нових туристичних принад, які можна використати для розвитку сільського туризму, створення нових робочих місць, знаходження джерел доходів новопосталих територіальних громад.

Ключові слова: туристичний кластер, хмельницька область, зелений туризм, соціально-економічний розвиток регіону.

Постановка науково-практичної проблеми. У сучасному суспільстві туризм має стратегічне значення для повноцінного розвитку кожної держави, оскільки з ним пов'язано багато галузей [1, с. 44]. Враховуючи економічну ситуацію в Україні, туристичну галузь бажано розвивати на рівні держави. Важливими питаннями розвитку туризму регіону є надання туристичних послуг та формування їх ринку, удосконалення інфраструктури. У масштабі України Хмельницька область має доволі посе-

редні значення головних показників туристичної діяльності. Так, за кількістю обслугованих туристів регіон має показник лише 0,6 % від державного (2018 р.), що вказує на невідповідність наявного потенціалу для розвитку туризму з реальним туристичним потоком. Туристична діяльність впливає на залучення великих коштів, запровадження спеціальних державних програм розвитку, а головною є місцева ініціатива, що сприяє активізації соціально-економічного розвитку певних ло-